

Een reus op een reus

Hoe Utrecht de successen vierde van judoheld Anton Geesink

Triomfantelijk onthaal na het behalen van de wereldtitel in 1961.

□ HET UTRECHTS ARCHIEF, ARCHIEF ANTON GEESINK

Anton Geesink (1934-2010) is als jonge jongen idolaat van elke sport die hem voor de voeten komt. Zwemmen, voetbal, fietsen, hardlopen, hoepelen, hij bezigt het allemaal. Tot hij als 14-jarige in aanraking komt met judo. Al snel wordt hij Nederlands en Europees kampioen. Zijn echte doorbraak als judoka komt als hij in 1961 als eerste niet-Aziaan wereldkampioen wordt. Hij vestigt zijn naam vervolgens definitief als judoreus wanneer hij in 1964 in Tokio Olympisch goud haalt. Vanaf de jaren 80 bekleedt hij diverse bestuursfuncties in de (internationale) judoworld. De kroon op zijn werk vormt de benoeming tot lid van het Internationaal Olympisch Comité.

Bijbeunen

Voor de bekostiging van zijn sport moest Geesink hard werken, de buitenlandse toernooien betaalde hij uit eigen zak. Hij had aanvankelijk verschillende baantjes, onder meer als opperman in de bouw. Na het behalen van het wereldkampioenschap gaat het hem voor de wind. Hij wordt voor lucratieve klussen gevraagd, speelt mee in een Franse speelfilm, heeft (betaalde) opnames voor de Duitse en Franse televisie en is een veel geziene gast bij openingen en partijen. Ook speelt hij in verschillende reclames, waaronder die voor frisdrankmerk Exota, uitgeverij Bruna en de Levensverzekeringmaatschappij Utrecht. Zijn accountant waarschuwt hem echter: 'Mijns inziens teert u momenteel op de roem verworven door het Wereldkampioenschap in 1961. Niets is echter zo vergankelijk als roem en het is daarom zaak, te trachten deze nu nog zo actuele populariteit en roem, om te zetten in toekomstige blijvende revenuen, dus naast sportman tevens zakenman te worden.'¹

Als een held onthaald

Bij terugkomst van het wereldkampioenschap in Parijs wordt Geesink als een held onthaald in Utrecht. Op

Zowel de wereld- als de olympische titel van de Utrechtse judoka Anton Geesink leidden tot triomfantelijke ererondes en talloze huldigingen. Op de vele foto's die daarvan nog getuigen zien we hem in een koets, op allerlei podia en op de rug van een olifant. Aan die laatste foto blijkt een bijzonder verhaal verbonden.

het stadhuis spreekt burgemeester De Ranitz hem op 4 december 1961 toe in een judopak (met bruine band!) en hangt hem een krans om. De stad staat op zijn kop, duizenden mensen zijn op de been om Geesink toe te juichen als hij met een koets wordt rondgereden. In de dagen erna volgen in rap tempo kleinschaliger huldgingen. Op 11 december zet Wijk C hem in de bloemetjes en krijgt hij in het Casino aan de Nieuwekade onder meer een kofferschrijfmachine, een eetservies en een koeltas. Een aantal dagen later wordt hij verrast met een feestavond in Tivoli. Na zijn gouden winst op de Olympische Spelen in 1964 vergaat het Geesink niet anders: ontvangst op het stadhuis, lauwerkrans omgehangen door de burgemeester en een koetsrit door de stad. Geen feestavond in Tivoli dit keer, maar een huldiging in de Irenahal van de Jaarbeurs. Er zijn diverse sportdemonstraties, muzikale optredens en toespraken van hoogwaardigheidsbekleders. Bij deze gelegenheid krijgt Geesink naast een groot aantal praktische cadeaus een bedrag van bijna f 10.000,-, bijeengebracht door de plaatselijke middenstand en overhandigd door de burgemeester. Zijn korte dankwoord op het stadhuis is vrijwel gelijk aan dat in 1961: 'Allemaal hartelijk dank voor hetgeen u heeft gedaan, deze avond zal echt voor mij onvergetelijk zijn. Dank u wel.'

Vrolijk straatbeeld

In de beeldbank van *Het Utrechts Archief* bevindt zich een foto van judoka Anton Geesink op een olifant.² Een reus op een reus. De foto van fotograaf Henk Hofland is door hem zelf gedateerd op september 1962 en is voor zover bekend nooit gepubliceerd. Het beeld doet denken aan een huldiging van een groot kampioen, een reus wordt aan het publiek getoond. Bij de beschreven festiviteiten rond de kampioenschappen van Geesink wordt echter met geen woord gerept over een huldiging door middel van een olifantenrit door de stad. Kennelijk berust dat op een misverstand, en is er iets anders aan de hand.

Aan de herkenbare gevel van juwelier Esmann is te zien dat Anton Geesink en de olifant zich op de Steenweg bevinden. Om hen heen staan nog

drie olifanten. Het zijn vrij kleine Indiase olifanten. Geesink moet lachen, hij heeft lol. De jongetjes rechts van hem op de stoep ook. Een vrolijk tafereel. Links van de judoka, voor de kijker rechts, twee mannen in stofjassen. Het zijn de verzorgers van de dieren, ze zijn wel wat gewend en blijven geconcentreerd aan het werk. Het witte busje achter de stoet komt ook op andere plaatjes van hetzelfde tafereel voor. Misschien is het van de eigenaar van de olifanten, voor het geval er iets misloopt. Ze hebben Geesink, met zijn 1.98 meter en 120 kilo wegende sportlijf toch niet de minste, niet eens op de grootste olifant gezet. Maar ook de olifanten zijn ervaringsdeskundigen: het zijn medewerkers van het beroemde circus Toni Boltini. Dat doet op dat moment, eind augustus 1962, de stad aan. De olifanten zijn als vlaggendragers de stad in gestuurd.

Lucratief aanbod

Een paar maanden eerder, in april 1962, doet circusbaas Boltini de kersverse wereldkampioen Geesink een lucratief aanbod. Hij verzoekt hem

Roosje Keijser

Vakspecialist acquisitie particuliere archieven bij Het Utrechts Archief.

enkele malen deel te nemen aan een voorstelling voor het niet geringe bedrag van f 50.000,-. Geesink kan niet meteen een beslissing nemen, hij is nog te zeer belast met alle festiviteiten rond zijn wereldkampioenschap. Bovendien verwacht hij moeilijkheden met de judobond in verband met zijn amateurstatus. Het aanbod blijft van kracht, Boltini wil graag onderhandelen om tot overeenstemming te komen. Op 26 oktober 1964 doet Boltini de judolegende een tweede verzoek. Dit keer stelt hij Geesink f 100.000,- en een auto

Geesink op een olifant op de Steenweg, september 1962.

FOTO HENK HOFLAND | HET UTRECHTS ARCHIEF, ARCHIEF ANTON GEESINK

Een schrijfmachine voor een wereldkampioen, cadeau van bewoners van Wijk C.

□ HET UTRECHTS ARCHIEF, ARCHIEF ANTON GEESINK

in het vooruitzicht. Voor dat bedrag moet de judoka een seizoen lang tien minuten per voorstelling optreden in zijn circus. De olympisch judokampioen gaat wederom niet in op het aanbod. In zijn plaats kiest de circusbaas uiteindelijk voor *Johnny Lion & The Jumping Jewels*.³ Volgens Henk van den Berg, archivaris van het Boltini-archief en circushistoricus, staat het vast dat Geesink nooit voor het circus heeft opgetreden.

Publiciteitsstunt

Op 29 januari 1962 staat in het *Utrechts Nieuwsblad* een vooraankondiging van de zomertournee van circus Boltini. Ze zullen circa 50 plaatsen langsgaan, iets minder dan in voorgaande jaren. Het circus heeft enkele belangrijke aankopen gedaan: het paardenmateriaal is uitgebreid met acht tiggerpaarden, de leeuwengroep

is van tien tot twaalf dieren uitgebreid, er zijn vier jonge olifanten in dressuur én er is een exotische groep met dromedarissen, buffels en lama's samengesteld.⁴ De tournee start in april in Zeist en zal tussen 27 augustus en 2 september 1962 Utrecht aandoen. De tenten worden opgeslagen aan de Weg der Verenigde Naties.

Circus Boltini is op dat moment één van Europa's bekendste circussen. Toni Boltini was erg goed in publiciteitsstunts en zorgde steeds weer voor hilarische marketingacties. Zo is er het verhaal van de gestolen olifant: half september 1962 heeft het circus zijn tenten opgeslagen in Rotterdam, recht tegenover het politiebureau. Er wordt bij de politie door een huilende dompteur aangifte gedaan van de vermissing van één van de Indische olifanten. Het beest is de dag erop weer terecht, studenten van de

Utrechtse katholieke studentenvereniging Veritas zouden het beest voor een dag hebben 'geleend'. Ze wilden een lid van de installatiecommissie op haar verjaardag een verrassing bezorgen. Over de gezondheid van de dieren maakten zij zich geen zorgen: er waren genoeg dierenartsen beschikbaar die ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde in de stad bijeenwaren. Uiteindelijk wordt duidelijk dat de stunt uit de koker van circusdirecteur Boltini komt. Hij had een balletje opgegooid bij een bevriend lid van de installatiecommissie. Die toog met zijn commissieleden naar Rotterdam, ze voerden dompteur Althoff dronken en namen de olifant mee. De volgende dag werd het beest weer veilig terugbezorgd, dit keer onder begeleiding van de voltallige installatiecommissie met alle 180 eerstejaarsleden.

Stille getuige

De studentenactie in Rotterdam vond plaats twee weken na het bezoek van het circus aan Utrecht. Archivaris Van den Berg is ervan overtuigd dat we de stunt met Geesink in hetzelfde licht moeten bezien. Vermoedelijk heeft Boltini aan Geesink gevraagd om op een van zijn pas aangeschafte olifanten plaats te nemen, als gebbetje. Een typische Boltini-stunt. In het archief van Geesink, ondergebracht bij Het Utrechts Archief, is hier niets over terug te vinden. In het Boltini-archief evenmin. Een rommelige fotocompilatie in de krant is een stille getuige, de circusolifanten zijn als 'verkeersovertreders' op de plaat vastgelegd.⁵ Geen woord over Boltini of over Geesink. De prachtige foto van Hofland is vreemd genoeg niet geplaatst. Daar is nu dan gelukkig verandering in gekomen, al is het uiteindelijk met een andere reden dan in eerste instantie werd aangenomen.

Expositie en documentaire

Op 23 oktober 2014 is het precies 50 jaar geleden dat Geesink in Tokio een gouden judomedaille won. Om die reden is vanaf 24 oktober bij Het Utrechts Archief de expositie 'Alles voor de sport. Een tentoonstelling over de Utrechtse judoheld Anton Geesink' aan hem gewijd. Gelijktijdig zal er op RTV Utrecht en Omroep Max een documentaire over de judoreus te zien zijn.

Op 25 oktober verschijnt *De geschiedenis van een uniek Nederlands circus*, een overzichtswerk over de familie Boltini en het gelijknamige circus. Het boek is samengesteld door Henk van den Berg en Dick H. Vrieling en wordt uitgegeven door de Stichting Historische Circusuitgaven.

Noten

1. HUA, Archief Anton Geesink, inv.nr. 70.
2. www.hetutrechtsarchief.nl, cat.nr. 125594.
3. *Utrechts Nieuwsblad (UN)*, 23 februari 1965.
4. *UN*, 22 augustus 1962.
5. *UN*, 31 augustus 1962.